

bi ji bila namenjena večnost, zdaj je pa Cankar, tako se zdi, vrgel svojo proč in si je izbral povsem nasprotno! Gorje jim, če bi Cankar ostal pri svoji novi signaturi! Treba bi bilo iti za njim, kajti to stoji: on zdaj napoveduje ton in kolorature v slovstvu; dočim pa se je prejšnja njegova metoda temotnosti dala nadomeščati z brezlučnostjo, je klasična lapidarnost njegovega „Jerneja“ naprosto neposnemljiva! Močnega kamenitega sklada ne moreš zgraditi iz opeke pridnosti ali iz mehke ilovice prilagodljivega posnemanja: trdno, kremenito kamenje rodi le — priroda! Zato se Cankar lahko muza, da je štrene in glave zmešal tistim, ki so se delali, kakor bi bili uslužbenci njegove firme: v temi se vidijo črni tudi medlobarvni predmeti, ob belem dnevu pa postane očitna njih jetična barva!

Ali je naš Cankar zdaj drug Cankar? Le navidezno sta zadnji dve knjigi, posebno „Jernej“ čisto drugačnega kova. Deloma že izza „Vinjet“, nedvomljivo pa izza „Tujcev“ vemo prav dobro, kako plastičen more biti Cankar; samo da je razlika, uporablja li Cankar svojo plastično pisateljsko silo pri docela psihičnem ali pri konkretnem predmetu. Saj to je baš velikanska prednost Cankarjeva pred toliko drugimi sopisatelji, da se njegova dikcija in vsa zasnova ravna po snovi; od njene večje ali manjše evidenčnosti je zavisna večja ali manjša evidenčnost njegovih spisov: to je vzrok, da so nekateri spisi ali vsaj nekateri njih deli nekako tajnostno nejasni, a da se drugod kar na mah odpre pred našimi očmi v najostrejših barvah začrtana panorama. Seveda pa je tudi zelo napredovala Cankarjeva tehnika v ožjem zmyslu.

Neprecenljiv Cankarjev dar je ta: vsaka snov postane v njegovih rokah interesantna; on si jo osvoji popolnoma in jo zna analizovati tako, da nam ne uide nobena značilna poteza. Razume se, da si izbira rad nenavadne snovi, a tudi pri najnavadnejši postane v njegovi uprizoritvi in po njegovih premisah njen razvoj neizogibno prav tak, kakor ga nam prikazuje pisatelj. Z ozirom na to je on najbolj naroden pisatelj, ako se loti kake domače snovi: obdela jo povsem tako, kakor se je ali bi se morala pri nas razviti; prav tako pa je tudi najsplošnejši kozmopolit, ker je vsak subjektivni pojav pri njem risan s tako objektivno, psihično resničnostjo, da bi se mogel vršiti, kjerkoli žive ljudje. — Miljé pa jemlje Cankar res najrajši iz naše domovine.

Tako je „Hlapec Jernej“ po miljéju pristen naš domačin, po iskanju nekodifikovane pravice do uživanja uspehov svojega dela pa je le — človek in drugega nič, in baš zato tem pomembnejši in vplivnejši. „Vinjete“, „Hiša Marije Pomočnice“, „Nina“, „Hlapec Jernej“, to so štirje mejniki v Cankarjevem delovanju: „Jernej“ učinkuje tem močnejše, ker je zavít v čudovito virtuoznost preprostosti. O tem se naj vsak sam prepriča.

Dr. Jos. Tominšek.

Palčki Poljanci. Slike in besedilo napravil E. Kreidorf, preložil Oton Zupančič, založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 3 K 60 h.

Ali je kdo, ki bi mogel zanikati, da naša književnost in naše knjištvo vrlo napredujeta? Kdor o tem napredku ni preverjen, naj vzame to delo v roke! Lahko rečemo, da kaj podobnega v žanru, ki mu pripada ta knjiga, še nismo imeli, in ponosni smemo biti, da so tako knjigo doslej izdali poleg nas le Nemci, Holandci, Francozi in Čehi, dasi je pričakovati, da si jo bodo polagoma oskrbeli vsi evropski narodi.

Knjiga je živ primer, kako se dasta združiti fantastnost in poezija pravljice-nega sveta z drznim naturalizmom, kako je mogoče pričarati življenje v mrtva bitja in prisoditi nerazumnim živim bitjem pravcato življenje. S tem pa je rešena

težavna naloga: doseči zanimanje otrok in odraslih v knjigi, ki je namenjena v prvi vrsti mladini. V mnogobrojnih mladinskih proizvodih sedanje dobe so prav mnogokrat pisatelji in založniki krenili na čisto napačno pot, prirejajoč kako znano „mladinsko“ snov na način, ki je prijal njim — odraslim, in misleč, da mora tako obdelana snov ugajati tudi „moderni“ mladini. Na tem polju pa so se hudo urezali z „modernostjo“: v svoji otroški dobi si je mladina vseh časov in krajev enaka; ona ljubi proizvode gotovih vrst, naj bodo še tako starega kroja, ne gane pa je novodobna, često vsiljiva duhovitost. — Med vsemi literarnimi proizvodi se zateka otrok še vedno najraje k bajnim, čudovitim pravljicam; pravljiski svet daje netiva goreči otroški fantaziji in otrok začuti, da je ta svet pravzaprav njegov, in svet dobiva pred njegovo dušo kar konkretno obliko. Kako dobrodošlo mu je torej in kako strme njegove oči, ako vidi tisti bajni svet, ki o njem čita tako prepričevalne besede, pred seboj konkretno uprizorjen na sliki v prav tistem duhu, ki veje iz besedila. Take knjige ugajajo otroku, ker se v njih giblje v svojem svetu, in ugajajo odraslim, ker spoznavajo ob tuji snovi resničnost svojega življenja.

Taka vzor-knjiga je pričujoča: kako nazorno je v njej uprizorjeno življenje, res življenje, palčkov Poljancev, to se ne da popisati, ker bi bilo treba posneti vse slike; to je treba videti. — Mi odrasli čutimo iz nje veti tožni dih poezije tihе poljane, otrok pa živi s palčki njih in svoje življenje. *Dr. Jos. Tominšek.*

Koledar (Vestnik) šolske družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za prestopno leto 1908. Izdalo in založilo vodstvo. Cena 1 K 20 h. V Ljubljani. Tisk „Narodne tiskarne“. 1907. Poleg običajne koledarske vsebine in obširnega vsestranskega poročila o delovanju in prospevanju družbe v zadnjem poslovnem letu obsega lična knjižica več zabavi in pouku posvečenih spisov (člankov, črtic, pesmi itd.). Opozarjamo osobito na životopis monsignora Tomo Zupana, prezaslužnega prejšnjega predsednika družbe, dalje na pesniške in pisateljske prispevke Antona Medveda, Ksaverja Meška in Fr. S. Finžgarja ter na članek doktorja G. Žerjava, ki naj bi bil vsem podružnicam v bodrilo in izpodbudo. Z ozirom na to, da pripade izkupilo za koledar naši prepotrebni družbi, bi pač ne smela biti nobena slovenska hiša brez njega. Pri kupovanju koledarja pa se nudi najlepša prilika, da se tudi sicer še nekaj žrtvuje za družbo. Ako bi vsakdo namesto nastavljene cene 1 K 20 h poslal družbi za koledar 2 K, bi se družbeni dohodki že za znatno vsotico pomnožili.

„Ilustrovani narodni koledar“. 1908. Uredil profesor dr. Ant. Dolar. Leto XIX. Last, založba in tisk „Zvezne tiskarne“ v Celju. Cena broširanemu izvodu 1 K, eleg. vezanemu 1 K 50 h, po pošti 20 h več. „Ilustrovani narodni koledar“ za l. 1908. je po svoji opremi in vsebini vreden vrstnik svojih prednikov. Poleg mnogih čednih ilustracij prinaša v zabavnem delu več zanimivih člankov in beletrističnih prispevkov. Med sotrudniki nahajamo gg. Iv. Laha, Iv. Cankarja, Vojeslava Moleta, Sever-Jugoviča, Antona Novačana i. dr. Že zaradi bogate leposlovne vsebine je vreden ta koledar, da si ga vsakdo nabavi.

Nov nemško-slovenski in slovensko-nemški slovar je izšel v založništvu tvrčke A. Hartleben, Dunaj, I. Seilerstätte 19. Sestavil je oba dela, katerih vsak obsega po 13 tiskanjh pol in po 18.000 besed, F. Kramarič. Ta slovar bo praktičnim potrebam, katerim je v prvi vrsti namenjen, jako dobro služil. Vsak del, lično v platno vezan, velja 2 K 20 h in se dobiva tudi v „Narodni knjigarni“ na Jurčičevem trgu št. 3 v Ljubljani.